

Permakultúra je trvalo udržateľné poľnohospodárstvo (*permanent agriculture*). V poľnohospodárskej výrobe to predstavuje ekologický a čistý prístup, ktorý má zároveň ekonomický efekt. Pri tom sa to však ani zďaleka nekončí. Tento pojem sa používa aj pre trvalky (*perennials*), lebo permakultúrny dizajn pracuje viac s trvalými porastmi, ktoré sú v porovnaní s jednoročnými rastlinami časovo aj energeticky menej náročné. Napríklad pri zelenine sa preferujú druhy, ktoré sú trvalé alebo sa rozmnožujú samovýsevom.

Permakultúra je zdravý sedliacky rozum

Diplomovaná permakultúrna dizajnérka Patricia Černáková patrí k najlepším permakultúrnym špecialistom na Slovensku. V rozhovore nám priblížila samotnú permakultúru a dizajnovanie.

Medzi ľuďmi panuje predstava, že permakultúra alebo ekologické správanie sa je proti modernej dobe, technológiám či komfortnému životnému štýlu. Ako je to v skutočnosti?

Nie, nie je to návrat na stromy. Je to kombinácia overených tradičných metód a efektívnejších moderných technológií. Permakultúra neprináša úplné novinky, ale opiera sa o skúsenosti našich predkov. Mohli by sme ju nazvať aj zdravý sedliacky rozum vylepšený o novodobé vymoženosti. Naši predkovia viac sledovali prírodu, mali s ňou bohaté skúsenosti, preto vedeli, čo je pre nich aj pre ňu dobré. A presne to sleduje aj permakultúra. Prihliada na efektívnosť. Napríklad: nie je efektívne kopať jazero ručne, keď si môžem požičať bager, rovnako neefektívne je kupovať si ho len pre to jazierko. Síce sa minú fosílna palivá, je to však stále efektívnejšie v pomere k výsledku. Preto treba zvažovať vplyv svojich rozhodnutí a či je výsledok pozitívnejší ako priebeh. Je

efektívne, ak použijem auto, aby som doviezla materiál, no nebudem mať desať áut, keď mi stačí iba jedno. Veľmi dôležité je poznať svoje limity spotreby – kedy mám dosť a kedy môžem veci zdieľať a nemusím ich kupovať. Z toho sa odvíjajú morálne postoje človeka. Človek teda nemusí mať ani záhradu, ani dom; morálny postoj je to, čo hovorí o našom permakultúrnom videní.

Boli sme spolu v našom sade a urobili sme prvé kroky v rámci dizajnovania. Môžem povedať, že je to veľmi náročný proces a mnohé informácie nás prekvapili. Čo všetko permakultúrny dizajn zahŕňa?

Prvá vec pri dizajnovaní je zistiť reálne potreby klienta. Čo od toho očakáva, čo všetko sa v sade bude diať. Súhrn informácií má byť čo najpodrobnejší, aby neskôr nevznikol posun dizajnu, lebo sme na niečo zabudli. Dom či iné väčšie objekty len tak neposunieme. Pri dizajne nás držia v určitých medziach limity pozemku, pretože ideálny pozemok

Pri prvej prehliadke sa Patricia snaží naplno vnímať pozemok aj tak, že si chytí pôdu a skúma jej kvalitu.

neexistuje. Napríklad vo vašom prípade sme limitovaní úzkym pozemkom. Pri zbere informácií sa snažím odpozorovať prírodné deje na pozemku, ktoré neviem vyčítať z mapy – v lete sa môže na nás „usmievať“, ale zjari ho môže zaplavovať voda. Preto je najnáročnejšia časť zhŕňanie informácií. V našom regióne, kde sa striedajú štyri ročné obdobia, sa nám môže zdať nejaké miesto krásne slnečné, ale v skutočnosti je to na jar mrazová dolinka, kde nám

vysadená zelenina zmrzne. Dôležité je sledovať pozemok počas celého roka. Vyvarujeme sa zbytočných chýb. No dôležité sú aj historické informácie, ako sa pozemok využíval v minulosti. Môže to byť zasypaná skládka alebo pietne miesto, čo môže spôsobiť problémy nielen na duchovnej úrovni, ale tiež v praxi.

Zohnať všetky tieto podrobné informácie sa môže javiť ako nemožné, najmä pre majiteľov, ktorí nikdy nežili na danom pozemku. Čo v takom prípade?

Najlepšie je zájsť do krčmy a pýtať sa. Nielenže sa dozvieme informácie, ktoré potrebujeme, ale zároveň si začneme vytvárať vzťahy. Poznáam prípad, keď sa do obce prisťahoval človek, ktorý síce vedel všetko o permakultúre, ale nevedel nič o pozemku. Mohol čítať x kníh, no nemal skúsenosti domácich, ktorí síce striekajú zeleninu, ale v živote už reálne niečo vypestovali a poznajú pôdu a prírodu v danej dedine. K „domácim“ treba pristupovať s bážňou a nepoučovať ich. Niekedy vedia omnoho viac ako niekto, kto o efektívnom a zdravom pestovaní len číta. Ak sa ich budete pýtať, odkiaľ zohnať slamu, kto má traktor, budú sa cítiť zároveň dôležití a zaujímaví, a tak sa začnú budovať vzťahy, čo je v permakultúre veľmi dôležité. Permaktúra totiž nie je o jednej bunke – toto je môj svet a nič ďalej ma nezaujíma. Systém vytvorený len z jednej bunky je nefunkčný. Aj naše telo je vytvorené z viacerých buniek, ktoré sú navzájom prepojené. Permaktúra je aj o dobrých vzťahoch.

Keď už máme zozbierané všetky informácie, ktoré potrebujeme na vytvorenie návrhu, prichádza na rad samotný dizajn?

Ak už máme potrebné informácie, je najlepšie sa poradiť s odborníkom a overiť si kroky, ktoré chceme podniknúť. V projekte LifeReset máme na každú oblasť nejakého odborníka, pretože nikto sám nemôže vedieť všetko o každej oblasti. Ľudia majú predstavu, že dizajn je nákras na papieri. V skutočnosti nákras tvorí len polovicu dizajnu. Druhou časťou je harmonogram, ako sa čo a kedy uskutoční. Začíname tým, že si určíme dlhodobé ciele. Chceme vysadiť sad alebo les. Stromy

(foto: www.tomasbencik.com)

Asi storočná vrbá s jazierkom. To nevymyslí nijaký architekt, lebo si nemôže dovoliť čakať tak dlho. 😊

však vyrastú až po rokoch, dovtedy môžeme plochu pod nimi využívať ako pastviny. Tak ochránime stromčeky pred zvieratami a máme strednodobý plán. Aby sme vedeli vytvoriť jednu vec za druhou, musíme mať harmonogram a neodbiehať od jedného k druhému.

Keď sme prvýkrát prišli na pozemok, veľmi intenzívne si vnímala všetky prírodné deje. Napriek tomu, že permaktúra je exaktná veda, pri analýze pozemku v sade si sa v mnohom spoliehala na intuíciu a empatiu. Čo sa snažíš pri dizajne vycítiť?

V prvom rade sa snažím vcítiť sa do klienta, do jeho kože, aby som vedela, aký je a aké má očakávania. Čiže veľa sa pýtam, aby som sa klientovi čo najviac priblížila. Zároveň sa ho snažím vtiahnuť do dizajnovania, pretože je to o ňom, nie o mojich predstavách. On bude žiť na tomto mieste, nie ja. Neuznávam dizajnérov, ktorí klientovi navrhnu, kde bude aká váza či obraz. Tvorím dizajn na základe môjho vkusu, ktorý má byť lepší ako vkus klienta, nie je správne. Dizajnovanie vnímam ako usmerňovanie klienta, aby sa vyvaroval chýb. Ukazujem mu možnosti a spolu s ním vytváram čo najideálnejší priestor na jeho potreby a život. Permaktúrný dizajn sa nedá

robiť od počítača. Keď prídem na pozemok, nasávam atmosféru, vnímam, ako fúka vietor, odkiaľ vychádza slnko, či je kombinácia vetra a slnka príjemná, či pôda nie je zamokrená, preto je dôležité vždy si pozrieť vzorku. Ohmatkám si ju, aby som vedela, aký mám z nej prvý dojem. Porovnam si to na základe skúseností, akoby mali vyzeráť pôdy vhodné na pestovanie. Ale nehodnotím to priamo na mieste, pretože vtedy informácie len zbieram. Klienti sa ma pri prvej obhliadke veľa pýtajú, no priznám sa, že ja by som im v tej chvíli najradšej nehovorila nič, pretože vychádzam len z dojmu, nie z overených informácií. Snažím sa vnímať ruch miesta, do akej miery sa tam pohybujú ľudia. Všimam si pekné veci, zvláštne, ktoré ma ohúria.

Patricia Černáková

diplomovaná permaktúrna dizajnérka
Jedna z prvých absolventov permaktúrného dizajnu a diplomovaná permaktúrna dizajnérka, ktorá má vyštudovanú záhradnú a krajinnú architektúru na SPU v Nitre. Jej otec Karol Končka bol priekopník permaktúry v Československu. Okrem navrhovania a usku-točňovania architektonicko-sadovníckych diel v krajine sa venuje aj lektorovaniu kurzov so zameraním na permaktúru, ekozáhradníctvo a ekostaviteľstvo.